K 3/2021 VP HALLITUKSEN VUOSIKERTOMUS 2020

Työ- ja elinkeinoministeriön rooli harmaan talouden torjunnassa liittyy harmaan talouden torjunnan ohjausryhmän työhön. Sisäministeriön johdolla toimivassa harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimeenpanoryhmässä on myös työ- ja elinkeinoministeriön vetovastuulla olevia hankkeita.

Seuraavassa kuvataan ohjausryhmän työtä sekä työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla olevia hankkeita.

Harmaan talouden torjunnan ohjausryhmä

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti hallituskauden ajaksi harmaan talouden torjunnan ohjausryhmän. Harmaan talouden torjunnan ohjausryhmän pääasiallisena tehtävänä on ohjata hallitusohjelman liitteen 4 mukaisten toimenpiteiden toteutusta. Sen lisäksi ohjausryhmä voi tehdä aloitteita muista harmaan talouden torjunnan edellyttämistä toimenpiteistä.

Ohjaus tapahtuu yhteistyössä sisäministeriön asettaman harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpanoryhmän kanssa siten, että toimeenpanoryhmä valmistelee hankkeet ja raportoi työstään harmaan talouden ohjausryhmälle. Vastaavasti työ- ja elinkeinoministeriön asettama pimeän työn verkosto raportoi työstään harmaan talouden torjunnan ohjausryhmälle.

Ohjausryhmä seuraa myös muiden viranomaisten, kuten verohallinnon ja sen harmaan talouden selvitysyksikön sekä oikeusministeriön korruptiovastaisen yhteistyöverkoston työtä sekä on tiiviissä yhteistyössä eri viranomaisten kanssa.

Kukin ministeriö vastaa lainvalmistelun ja muiden yksittäisten hankkeiden toteutuksesta oman vastuualueensa tai hallintonsa vastuun mukaisesti.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma

Hallitusohjelmassa luetellaan lukuisia harmaan talouden vastaisia toimia. Hallitus tulee ohjelman mukaan laajentamaan ja vauhdittamaan harmaan talouden vastaisia toimia kattavalla ohjelmalla, jonka toteuttamiseen varataan vaalikauden aikana yhteensä 20 miljoonan euron lisä-

rahoitus. Hallituksen harmaan talouden vastaisia toimia on listattu tarkemmin hallitusohjelman liitteessä 4. Siinä on lueteltu kaksikymmentä aihekokonaisuutta, joita edistetään hallitusohjelmakaudella. Hallitusohjelmassa on kuitenkin muitakin harmaata taloutta ja talousrikollisuutta koskevia tavoitteita, joten toimenpideohjelmassa on tällä hetkellä 55 eri hanketta.
Konkreettisina kehittämishankkeina hallitusohjelmassa mainitaan yritysten taloushallinnon täydellinen automatisointi (rakenteinen sähköinen kuitti ja lasku) ottaen huomioon pk-yritysten tarpeet. Verotuksen tarpeita varten kehitetään keinoja kerätä automaattisesti digitaalisen alustatalouden toimijoiden tietoja sekä selvitetään arvonlisäveroilmoitusten tietosisällön laajentamista. Veronumeron käyttöä laajennetaan telakoille ja käyttöönoton edellytyksiä kartoitetaan myös muille riskialoille (esim. matkailu- ja ravintola-alat). Yritystietojärjestelmää (YTJ) voidaan laajentaa sisältämään nykyistä kattavammin tietoja yritysten keskeisten velvoitteiden hoitamisesta.

Viranomaisten toimivaltuuksia ja tietojenvaihtosäännöksiä arvioidaan rikostaustatietojen paremmaksi hyödyntämiseksi harmaan talouden valvonnassa sekä kehitetään viranomaisten toimintamahdollisuuksia selvittää ilmoittamislaiminlyöntejä ja sanktioiden riittävyyttä. Selvitetään myös uusia keinoja (esim. hallinnollisia sanktioita) puuttua tahalliseen tai törkeän huolimattomaan alipalkkaukseen.

Selvitetään Verohallinnon mahdollisuuksia saada tietoja suomalaisia hallintarekisteröityjä pörssiosakkeita koskevista kaupoista ja niiden osapuolista, sekä sitä, voidaanko myös pörssiyhtiöiden hallintarekisteröityjen osakkaiden tiedot asettaa saataville julkiseen rekisteriin. Samoin selvitetään pankkien ja vakuutusyhtiöiden ilmoittamisvelvollisuuden laajentamista talousrikoksissa sekä sitä, miten voidaan varmistaa, että yliopistojen tutkimushenkilökunnan sivutoimet ja muut vastaavat taloudelliset intressiyhteydet tulevat ilmoitusvelvollisuuden sekä yleisjulkisuuden piiriin. Ulkomaisille yhteisöille, joilla on kiinteä toimipaikka Suomessa, asetetaan kirjanpitovelvollisuus.

Tämän ohella Suomi toimii EU:ssa siten, että tosiasiallisten edunsaajien ilmoittamisvelvollisuutta laajennetaan koskemaan kaikkia tosiasiallisia edunsaajia, joiden edunsaajaosuus on vähintään 10 prosenttia.

Verotuksen osalta selvitetään harmaan talouden riippumattoman tutkimustoiminnan laajentamista aggressiiviseen verosuunnitteluun sekä yksityishenkilöiden toimintaan ja taataan sille riittävät resurssit. Myös verotustietojen julkisuutta koskevaa lakia muutetaan siten, että myös verotuksen päättymisen jälkeen tehdyt muutokset verotustietoihin tulevat julkisiksi.

Liikennesektorin osalta laajennetaan kuljetuksen tilaajan selvitysvelvollisuus ylikuormiin. Ylikuormilla ajamisesta vastuulliseksi saatetaan myös tavarankuljetuksen tilaaja, joka ottaa vastaan ja maksaa kuljetuksista, joissa on ollut ylikuormaa. Näin toimiessaan tilaaja laiminlyö kuljetuksen suorittajaa koskevan selvitysvelvollisuutensa. Selvitetään myös kuljetuksen tilaajan vastuu ajo- ja lepoaikarikkomuksiin. Ajo- ja lepoaikojen rikkomisesta vastuulliseksi on palautettava myös aikataulun laatija tai kuljetuksen tilaaja, joka on edellyttänyt sellaista toimitusaikaa, jota ei voi saavuttaa ilman ajo- ja lepoaikoja koskevien säädösten rikkomista. Lisäksi taksilainsäädäntöä, säätelyä ja valvontaa tarkistetaan siten, että se torjuu harmaata taloutta, edistää toimivaa kilpailua ja varmistaa taksipalveluiden saatavuuden koko maassa.

Hallitusohjelman liitteessä 5 todetaan, että Suomi jatkaa kansallisia toimia kansainvälisen veronkierron ja aggressiivisen verosuunnittelun torjumiseksi erillisellä toimenpideohjelmalla, jolla laajennetaan Suomen veropohjaa ja lisätään läpinäkyvyyttä. Hallitus seuraa jo aiemmin toteutettujen kansainvälisten ja kansallisten veronkiertoa estävien toimien vaikuttavuutta ja arvioi tarvetta uusille toimienpiteille. Hallituksen toimintasuunnitelmassa harmaan talouden ohjelma on rajattu hallitusohjelman liitteen 4 toteuttamiseen.

Hallituksen toimintasuunnitelma

Hallituksen toimintasuunnitelman (Valtioneuvoston julkaisuja 2019:27) mukaisesti päävastuu harmaan talouden ohjelmasta on työ- ja elinkeinoministeriöllä, ja osavastuu on valtiovarainministeriöllä, sisäministeriöllä ja oikeusministeriöllä. Toimintasuunnitelman mukaisesti asetettavan ohjausryhmän tehtävänä on ohjata erityisesti hallitusohjelman liitteen 4 mukaisia toimenpiteitä.

Harmaan talouden torjunnan ohjausryhmän perustamisella pyritään varmistamaan hallitusohjelman toimenpiteiden toteuttaminen sekä muiden harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan edellyttämien toimenpiteiden valmistelu. Ohjausryhmän tehtävänä on tämän mukaisesti myös hyväksyä uusi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategia vuoden 2020 jälkeiselle ajalle sekä sitä toteuttava toimenpideohjelma.

Harmaan talouden ohjausryhmän puheenjohtajana toimii työministeri Tuula Haatainen. Ohjausryhmässä ovat edustettuina kakki keskeiset ministeriöt eli työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, oikeusministeriö ja sisäministeriö sekä verohallinto. Asiantuntijana toimivat erityisavustajat valtiovarainministeriöstä, opetus- ja kulttuuriministeriöstä, oikeusministeriöstä ja sisäministeriöstä. Sidosryhmistä ovat edustettuina Suomen Yrittäjät, Elinkeinoelämän Keskusliitto, SAK, STTK ja Akava.

Ohjausryhmä on kokoontunut seitsemän kertaa. Kokouksissa on hyväksytty uusia hankkeita ja näille rahoitus. Lisäksi ohjausryhmän kokouksissa on kuultu katsaus eri toimenpideohjelman hankkeiden etenemiseen. Ohjausryhmä on keskustellut kattavasti mm. viranomaisyhteystyötä koskevista haasteista. Syksystä 2021 alkaen pääpaino on ollut valmistuneiden selvitysten ja toimenpiteiden arvioinnissa.

Parhaillaan ohjausryhmälle valmistellaan väliraporttia 23.1.2022 pidettävään kokoukseen. Ohjausryhmän väliraportissa käydään läpi kaikkien hankkeiden tilanne ja arvioidaan mahdolliset tehostamistoimet, joilla varmistetaan hankkeiden toteutuminen suunnitelmien mukaisesti. Valmistuneiden hankkeiden osalta arvioidaan ja ehdotetaan jatkotoimet sekä arvioidaan tarvetta käynnistää käytettävissä olevan määrärahan puitteissa muita toimeenpano-ohjelmaa täydentäviä hankkeita.

Tämänhetkinen arvio on, että toimenpideohjelman toteutus etenee pääosin suunnitelmien mukaisesti, vaikka joidenkin lakihankkeiden toteutuksessa on ollut hieman viiveitä.

TEM:n vastuulle kuuluvat hankkeet

Yritysteen välisen terveen kilpailun ja reilujen työmarkkinoiden edistämiseksi TEM:n vastuulle kuuluvat seuraavat hankkeet:

1*) Yritystietojen läpinäkyvyyden ja julkisuuden lisäämistä ja yritysten hallinnollisen taakan helpottamista tilaajavastuulain velvoitteiden täyttämiseksi ja harmaan talouden torjumiseksi (hanke 1.1)*

Hankkeessa selvitetään se, miten tilaajavastuulain velvoitteiden täyttäminen ja yleisöjulkisuuden lisääminen voitaisiin toteuttaa mahdollisimman kustannustehokkaasti harmaan talouden torjumiseksi Yritystietojärjestelmän (YTJ) kautta saatavilla tiedoilla. Hankkeen toteutus on vaiheistettu. Ensimmäisessä vaiheessa on kartoitettu olemassa olevat selvitykset erilaisista kehittämisehdotuksia. Hankkeen toisessa vaiheessa teetetään tutkimus kehittämisehdotusten vaikutuksista (hyödyt) harmaan talouden torjuntaan, ehdotusten taloudellisista vaikutuksista yrityksille, viranomaisille ja julkiselle taloudelle sekä yritysten käyttäytymismuutoksista.

Tutkimuksessa tulee arvioida, mikä merkitys harmaan talouden torjunnan kannalta yrityksille on tullivelkaa, työeläkevakuuttamista, tapaturmavakuuttamista, työttömyysvakuuttamista, ulosoton varattomuustietojen, konkurssi-, saneeraus- ja velkajärjestelytietojen ja liiketoimintakieltoa koskevilla tiedoilla sekä niiden saatavuudella YTJ-järjestelmän kautta. Hankkeessa tulee selvitettäväksi myös tilaajavastuulain muutostarpeita osana yritystietojärjestelmän laajentamishanketta. Tutkimuksessa on huomioitava YTJ-järjestelmän kehittämisen reunaehdot ja mahdolliset tilaajavastuulain sekä muun lainsäädännön muutostarpeet. TEM valmistelee tutkimuksen käynnistämistä. Hankkeen edistäminen on myöhässä.

2) Ulkomaisille yhteisöille asetetaan kirjanpitovelvollisuus, kun niillä on kiinteä toimipaikka Suomessa (hanke 1.2)

Hallituksen esitysluonnos oli lausuntokierroksella ja vaati sen johdosta jatkovalmistelua muun muassa kansainvälisten yksityisoikeudellisten näkökohtien selvittämistä ja rekisteröintivelvoitteiden asettamisen mahdollisuus ulkomaisille yrityksille, jotka eivät harjoita Suomessa toimintaa. Tavoitteena on saada ehdotuksista yhteinen näkemys ja hallituksen esitys vielä vuoden 2021 aikana eduskuntaan.

3) Selvitetään uusia keinoja, esimerkiksi hallinnollisia sanktioita puuttua tahalliseen tai törkeän huolimattomaan alipalkkaukseen (hanke 1.4)

TEM:n sääntelyryhmä (työllisyyden edistämisen ministerityöryhmän alatyöryhmä 6 a) valmistelee tätä hanketta. Sääntelyryhmässä on selvitetty oikeudellisia kysymyksiä, kuultu asiantuntijoita ja tehty muistio alipalkkaukseen puuttumisen linjauksista. Muistiossa on listattu keinoja, joilla vakaviin alipalkkaustapauksiin voitaisiin puuttua. Ehdotukset liittyvät muun muassa rikostunnusmerkistöjen selventämiseen, rikosten vanhentumisaikoihin, yhteisösakon soveltamisalaan, oikeusavun saatavuuteen ja tuomittujen saatavien turvaamiseen. Lisäksi tässä yhteydessä on selvitetty rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten käyttömahdollisuutta. TEM:n muistio ehdotuksista jatkoselvityksiksi on toimitettu helmikuussa 2021 oikeusministeriölle. Hanke odottaa jatkolinjauksia.

4*) Selvitetään työsuhteessa tehtävän työn ja yrittäjätyön rajapintoja ja sääntelyn selkeyttämistarpeita sekä viranomaisten soveltamiskäytäntöjä uusissa työn tekemisen muodoissa (hanke 1.5)*

TEM:n sääntelyryhmä on selvittänyt kansainvälisiä käytäntöjä, keskustelu työelämän murroksen, mukaan lukien alustatalouden aiheuttamista

sääntelytarpeista. Näistä teemoista työryhmä on kuullut laajan joukon yritys-, työmarkkina-ja viranomaisasiantuntijoita sekä tutkijoita.

Viranomaisten soveltamiskäytäntöjä työsuhteen ja yrittäjyyden rajanvedosta on selvitetty lisäksi TEM:n koordinoimassa hankkeessa. Tämä työ tukee sääntelyryhmän työtä. Hankkeessa ovat edustettuina eri ministeriöt ja viranomaiset. Samaa työntekosuhdetta voidaan käsitellä eri laeissa eri tavoin joko työsuhteena tai yrittäjänä työnä. Uudet työn tekemisen tavat aiheuttavat kaikkien vastanneiden viranomaisten mielestä jossakin määrin epäselvyyttä ja epätietoisuutta. Viranomaisten erilaiset, omista lähtökohdistaan tehdyt tulkinnat työsuhteen tunnusmerkkien täyttymisestä, on aiheuttanut epävarmuutta niin työnsuorittajissa kuin työn teetättäjissäkin. Työntekoa koskevan sopimuksen osapuolten olisi syytä kiinnittää erityistä huomiota sopimusehtojen sisältöön kokonaisuudessaan, jotta viranomaiset voisivat tulkita oikeussuhdetta osapuolten tarkoittamalla tavalla. Viranomaisten ohjeet ja tiedottaminen ja mahdollisuus saada tietyiltä viranomaisilta ennakkoratkaisuja helpottavat sopimusosapuolten asemaa tehdessään työntekoa koskevia sopimuksia.

Sääntelyryhmä on laatinut muistiota nykytilasta, kansallisesta ja EU:n oikeuskäytännöstä sekä kuulemisista. Muistioon sisältyy myös ehdotuksia jatkotyön pohjaksi. Ratkaisumallien käsittely on kesken ja työ jatkuu.

5) Julkiset hankinnat, data-analytiikka ja tiedonsaannin turvaaminen

Kilpailu-ja kuluttajavirastossa (KKV) on käynnissä data-analyytiikkahanke (hanke 1.3 b), joka koskee kartellien paikallistamista tilastoaineiston perusteella. Kartellien paikallistaminen ekonometristen menetelmien avulla (screening) esimerkiksi tarjouskilpailuaineistosta on kilpailuvalvonnan osa-alue, joka on kehittynyt viime vuosina huomattavan nopeasti. Uusia tilastoaineiston screening-menetelmiä on esitelty enenevissä määrin akateemisissa julkaisuissa. Hankkeella varmistetaan, että KKV:ssa käytettävät screening-menetelmät ovat menetelmällisesti robusteja ja monipuolisia. Screening-menetelmien käyttöönotolla tehostetaan kartellien havaitsemista ja ennaltaehkäisyä ja siten tehostetaan julkisten varojen käyttöä.

Aikana jolloin kilpailuviranomaisten käytettävissä oleva data oli vielä yleisemmällä tasolla, mahdollisia kartellisoituja toimialoja pystyttiin tunnistamaan lähinnä esimerkiksi katteiden tarkastelun avulla. Yritysten jättämiä tarjouksia koskevan yksityiskohtaisemman datan saatavuuden lisäännyttyä kilpailuviranomaiset pystyvät nykyisin hyödyntämään kehittyneempiä analyysityökaluja, joiden avulla saadaan luotettavampia viitteitä yritysten mahdollisista ei-kilpailullisista tarjouksista. Kilpailuviranomaisen käytettävissä olevat screening-menetelmät kulkevat kuitenkin edelleen käsi kädessä käytettävissä olevan tilastoaineiston yksityiskohtaisuuden tason, sen sisältämien tietoerien sekä mahdollisuuksien rikastaa aineistoa toisesta tietolähteestä saaduilla tiedoilla kanssa.

Data-analytiikkahanke liittyykin läheisesti julkisiin hankintoihin jätettyjen tarjousaineistojen hankkimiseen liittyvään harmaan talouden torjunnan toimenpideohjelman hankkeeseen (hanke 3.4). KKV:n screeningiin saaman datan saatavuus paranee kyseisen hankkeen myötä huomattavasti ja muuttuu sen myötä satunnaisesta järjestelmälliseksi. Koska KKV:lla tulee jatkossa olemaan huomattavasti enemmän dataa screeningiin, on virastolla katsottu aiheelliseksi varmistaa, että KKV myös käyttää screeningiin viimeisimpiä kansainvälisesti tunnustettuja menetelmiä.

Data-analytiikkahankkeeseen nimetyn projektityöntekijän tehtävänä onkin ollut perehtyä screeningiä koskevaan akateemiseen kirjallisuuteen parhaiden menetelmien ja niitä koskevien erilaisten datatarpeiden tunnistamiseksi. Menetelmien systematisointityöstä koostetaan raportti, jota käytetään jatkossa screening-työn tukena tilanteeseen sopivimman tai kaikkien käytettävissä olevien menetelmien tunnistamiseksi. Kartellien screeningssä on kuitenkin data-analytiikkahankkeen jälkeenkin seurattava tiivisti työkalujen kansainvälistä kehitystä. Hankkeen myötä myös työkalujen edelleen kehittämiseen ja muun kehityksen seurantaan on KKV:ssä parempi valmius.

Raportti valmistuu eväällä. Data-analytiikkahankkeen projektityöntekijää on tarkoitus hyödyntää myös KKV:lle saatavan uuden screening-työkalun käyttöönotossa. KKV osallistuu eurooppalaisten kilpailuviranomaisten yhteishankkeeseen, jossa Tanskan ja Alankomaiden kilpailuviranomaisten kehittämä työkalu otetaan eri kilpailuviranomaisissa laajemmin käyttöön ja sitä kehitetään jatkossa useamman kilpailuviranomaisen screeningiin parhaiten perehtyneiden työntekijöiden havaintojen ja kehitysideoiden pohjalta. Työkalu pyritään näillä näkymin tuomaan KKV:n palvelimelle joulukuun aikana, minkä jälkeen sen käyttöönotto aloitetaan viipymättä.

Data-analytiikkahankkeeseen liittyy myös kaksi screening-menetelmien tutkimushanketta. Yhdessä tutkimushankkeessa selvitetään yritysten kustannusten ja alalle tulon suhteen hyödyntämistä uutena screening-menetelmänä. Toisessa tutkimushankkeessa pyritään klassifioimaan pohjoismaisesta kartellista kerättyä dataa oikein koneoppimisen avulla. Jälkimmäisestä hankkeesta odotetaan saatavan tuloksia alkukevään aikana.

5) Pimeän työn torjunta (hanke 4.1)

Pimeän työn torjunta on otettu harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaan ja toimenpideohjelmaan vuosille 2020 -2023 jatkamaan jo aikaisemmin tehtyä työtä. TEM on asettanut keväällä 2020 pimeän työn vastaista yhteistyötä edistävän kansallinen yhteistyöverkosto tukemaan Euroopan työviranomaisen (ELA) ja EU:n pimeän työn foorumin työtä. Verkostossa on edustettuina keskeiset ministeriöt ja viranomaiset. Reilujen työmarkkinoiden edistäminen ja pimeän työn torjunta ovat Euroopan unionin toimien keskiössä.

Kesällä 2019 toimintansa aloittanen ELA:n toimilla tehostetaan EU:n liikkuvuussäännösten toimeenpanoa ja pimeän työn torjuntaa sekä näistä asioista tiedottamista. ELA tukee jäsenmaiden vapaaehtoisia rajat ylittäviä koordinoituja yhteistarkastuksia ja samanaikaisia tarkastuksia jäsenmaissa. ELA toteutti yhdessä jäsenvaltioiden kanssa kausityökampanjan, koska kausityöntekijöiden asemaan ja oikeuksiin liittyy paljon epäselvyyksiä, väärinkäytöksiä ja turvallisuuteen liittyviä kysymyksiä COVID-19 pandemian johdosta. Tietoa tarvitaan sovellettavista säännöistä ja neuvovasta tahosta.

ELA:n pysyvä työryhmä EU:n pimeän työn torjunnan foorumi jakaa tietoa pimeän työn ilmenemistavoista, vaihtaa jäsenmaiden hyviä toimintatapoja ja tietoja, kehittää asiantuntemusta ja analyysejä, kannustaa ja helpottaa rajat ylittävää yhteistyötä sekä edistää pimeään työhön liittyvien horisontaalisten kysymysten ymmärtämistä. Hyvien käytäntöjen vaihtaminen pimeän työn torjumiseksi auttaa jäsenmaita arvioimaan omaa tilannettaan ja tunnistamaan kehittämistä vaativia asioita. EU:n

foorumin työssä ovat mukana viranomaisten ja ministeriöiden edustajien lisäksi EUja ETA-maiden sekä järjestöjen edustajat.

Pimeän työn torjunta koskettaa työsuojelu-, vero- ja sosiaaliturvaviranomaisia. EU-foorumin työn puitteissa selvitetään myös viranomaisten tiedonvaihdon ongelmia. Foorumin työohjelma tukee kumppanuuksia, innovaatioita, valmiuksien kehittämistä ja lisää kansalaisten tietoisuutta pimeästä työstä. Sektorikohtaiset toimet koskevat henkilökohtaisia palveluita ja kotitaloustyötä, majoitus- ja ravintola-alaa, matkailua. Osana yleisempää kehittämistä jatketaan myös muiden sektoreiden kuten rakennus- ja kuljetusalalla kehittämistyötä yhdessä järjestöjen kanssa. Foorumin työohjelman 2021-2022 tarkoituksena on syventää ymmärrystä pimeän työn uusista ilmenemistavoista ja ilmiölle alttiista aloista. EU-foorumi haluaa edistää jäsenmaissa kokonaisvaltaista, poikkihallinnollista työtä poliittisella ja operatiivisella tasolla pimeän työn torjumiseksi. Tieliikenneala on ELAn toimissa vuonna 2022 yksi prioriteetti.

Muut hankkeet

EU: liikennepaketin toimeenpanoon liittyy TEM:n vastuulle kuuluvan työntekijöiden lähettämisestä annetun lain muutokset. Erityissääntelyn johdosta tiekuljetuksissa alihankintatilanteissa tulee tehdä erityinen lähettämisilmoitus. Tämä tukee EU-tason ja kansallisesta valvontaa tienvarsilla ja myös jälkikäteistä valvontaa. Tähän liittyy EU-tasolla yhteinen IMI-tietojärjestelmä ja sinne tieliikenteenharjoittajan velvollisuus tehdä ilmoitus kuljettajan lähettämistä ja sen yhdenmukainen tietosisältövaatimus. Tätä kautta viranomaiset saavat tietoa valvontaa varten. Uudistukset edistävät työsuojeluviranomaisten ja myös muiden viranomaisten valvontaa. Lähetettyjen kuljettajien työehtojen valvonta kuuluu työsuojeluviranomaiselle.

TEM on asettanut yrityksen digitaloushankkeen kesällä 2021 ja sen toimikausi on vuoden 2024 loppuun. Lisäksi vireillä on kaupparekisterilain kokonaisuudistus, jossa selvitetään myös viranomaisten tiedonvaihtoa koskevia kysymyksiä.

Lopuksi

Lähitulevaisuuden yksi uhkakuva on työvoiman hyväksikäytön lisääntyminen. Harmaan talouden ja talousrikollisuuden strategialla ja torjuntahankkeilla on läheinen yhteys ihmiskaupan ja korruption torjuntaa koskeviin strategioihin ja toimiin.

Poliittinen sitoutuminen ja valmius arvioida omia järjestelmiä ja toimintatapoja on keskeistä toimien tehostamiseksi. Viranomaisilla tulee olla kustannustehokkaat ja yhteistyötä tukevat toimintamallit, riittävät työkalut ja analyysityötä tukevat rakenteet. Sääntelyn tulee tukea tätä työtä.

TEM pitää tärkeänä käynnissä olevaa hanketta viranomaisyhteistyön tehostamisesta valvonnan vaikuttavuuden lisäämiseksi sekä rikosten ja pimeän työn torjumiseksi. Uusia tapoja haetaan luomalla yhtenäisiä toimintamalleja moniviranomaisyhteistyölle. Lisäksi pyritään varmistamaan riittävät resurssit valvoville viranomaisille. Pimeää työtä ja harmaata taloutta ei torjuta siiloissa. Viranomaisten tiedonvaihdon ja moniviranomaisyhteistyön tukeminen vaativat jatkossakin panostuksia reilujen työmarkkinoiden turvaamiseksi. Harmaan talouden selvitysyksikön HTSY:n

tuottamat palvelut viranomaisille ovat tärkeitä työkaluja viranomaisille ja ilmiöselvitykset tukevat lainsäädännön kehittämistyötä.

Viranomaistoiminnan työn tuloksellisuuteen liittyy korkeita odotuksia ja niihin pyritään vastaamaan strategialla ja toimenpideohjelmalla. Näin tulisi olla jatkossakin ja siten jo tehtyä kehittämistyötä jatkaa. Nyt tehdyt satsaukset ovat pohja tulevaisuutta varten harmaan talouden ja talousrikollisuuden estämiseksi, paljastamiseksi ja tutkimiseksi.

Hallitusneuvos, Elise Pekkala
Neuvotteleva virkamies Päivi Kantanen

JAKELU Eduskunta, Tarkastusvaliokunta

TIEDOKSI Kirjaamo, TEM
Kimmo Ruth, TEM
Antti Neimala, TEM
Tarja Kröger, TEM
Raimo Luoma, TEM